

Таким чином, дослідивши практику легалізації евтаназії в країнах Європи, можемо констатувати схожість відповідного законодавства. У більшості випадків необхідною умовою для реалізації права на смерть виступає наявність невиліковної хвороби та нестерпних страждань, що нею спричиняються. Важливим є також вік пацієнтів – як правило, з 18 років (виключенням є Бельгія, яка прийняла перший і наразі єдиний у світі закон про дитячу евтаназію). Рішення про евтаназію приймається не одноособово, а колегіально (консиліум лікарів) після тривалих переговорів та зважувань всіх «за» і «проти». З огляду на численні дискусії та суперечки, що супроводжують вказане питання, а також реальні випадки судового розгляду подібних категорій справ, громадську думку, наважимося припустити, що кількість країн Європи, у яких право на евтаназію буде легалізовано, лише зростатиме.

Список використаної літератури:

1. Ворона В. Право на евтаназію як складова права людини на життя / В. Ворона // Право України. – 2010. – №5. – С. 199–204.
2. Заборовський В. Евтаназія: гідна смерть чи вбивство: юридичні аспекти в Україні / В. Заборовський // Порівняльно-аналітичне право. – 2017. – №1. – С. 61–63.
3. Борисевич Н. Проблема легалізації евтаназії як законодавчого закріплення права пацієнта на гідну смерть / Н. Борисевич // Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення). Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Львів. 2008. – С.
4. Рапаєва М. Евтаназія в сучасному суспільстві та перспективи її доцільності в Україні / М. Рапаєва // Юридична наука. – 2014. – №12. – С. 183–190.
5. Гуцал І. Питання легалізації евтаназії в Україні: іноземний досвід / І. Гуцал // Інформація і право. – 2017. – №4 (23). – С. 128–133.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Коваль Т.В.

Ю. О. Ісаєнко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

КОНЦЕПЦІЯ ПОКОЛІНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Права і свободи людини і громадянина є джерелом наукового пошуку не одного покоління дослідників. Їх вивчення не втрачає актуальності попри різні історичні періоди, політичні події, соціально-економічну ситуацію тощо. Класифікація прав і свобод людини і громадянина є одним з базових елементів в системі їх ґрунтовного дослідження. Як відомо, вона здійснюється за різними критеріями – за суб'єктом, формою, змістом, ступенем абсолютизації та ін. Найпоширенішою серед них є класифікація прав і свобод за змістом – особисті, політичні, економічні, соціальні та культурні.

У 1979 р. французький правник чеського походження Карел Васак, перший генеральний секретар Міжнародного інституту прав людини у Страсбурзі, запропонував класифікувати права і свободи за часовим (генераційним) критерієм, тобто за часом їх появи (проголошення). Ця класифікація отримала назву «покоління прав людини». Її аналізу (а надто четвертому поколінню прав) присвячена значна кількість наукових праць, зокрема О. Аврамової, Я. Лазура, М. Тиріної, О. Барабаша тощо. Мета нашої статті полягає в тому, щоб охарактеризувати концепцію поколінь прав і свобод людини.

Покоління прав людини можна охарактеризувати як класифікацію прав відповідно до їх історичного розвитку. Традиційно виокремлюють три покоління, хоча останнім часом дедалі частіше доводиться думка про існування четвертого покоління прав [1, 106].

Першим поколінням прав і свобод людини (т.зв. негативні права) є засновані на традиційних ліберальних цінностях права і свободи (право на життя, на свободу думки, совісті і релігії, на рівність перед законом, на участь в управлінні державою, на недоторканність особи тощо). Відлік першого покоління прав людини можна вести з періоду встановлення юридичної рівності, коли зруйнувалися станові рамки середньовічного суспільства. Вони були закріплені в текстах перших конституційних документів – Декларації незалежності США (1776 р.), Конституції США (1787 р.), Білі про права (1791 р.), Декларації прав людини і громадянина Франції (1789 р.).

Друге покоління прав і свобод людини пов'язане з боротьбою людей за поліпшення свого соціально-економічного становища та культурного рівня. Ці вимоги виникли після Першої світової війни, коли завдяки бурхливому розвитку виробництва склалися реальні передумови для задоволення соціальних потреб громадян. Друге покоління прав людини називають ще системою позитивних прав. Вони не можуть реалізуватися без організаційної, координуючої та інших форм діяльності держави, спрямованих на їх забезпечення. Вони знайшли відображення як на міжнародному (Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р.), так і на локальному рівні (Конституція Італії 1947 р.) [2, 163]. Становлення третього покоління прав людини пов'язано з національно-визвольним рухом країн, що розвиваються, а також із загостренням глобальних світових проблем після Другої світової війни. Останні призвели до інтернаціоналізації юридичних формулювань прав людини, створення міжнародних пактів про права людини, законодавчого співробітництва країн у питаннях про права людини, надбання наднаціонального характеру законодавствами тих держав, що підписали міжнародні пакти про права людини. Міжнародне визнання прав людини стало орієнтиром для розвитку всього людства в напрямку створення співтовариства правових держав. Між двома першими та третім поколіннями прав людини є взаємозалежність, здійснювана через принцип: реалізація колективних прав не повинна обмежувати права і свободи особи. До прав третього покоління належать: право на політичне, економічне, соціальне і культурне самовизначення; право на економічний та соціальний розвиток; право на користування спільним спадком людства; право на мир; право на безпечне довкілля; на гуманітарну допомогу [3, 218].

У ХХІ ст. можна говорити про становлення четвертого покоління прав людини, котре пов'язане з науковими відкриттями в галузі мікробіології, медицини, генетики та інших галузях. Ці права є результатом втручання у психофізіологічну сферу життя людини (наприклад, право людини евтаназію; право жінки на штучне запліднення і виношування дитини для іншої сім'ї, вирощування органів людини з її стовбурових клітин), яке, однак, не є безмежним (заборона клонування людини та встановлення інших правових меж). До цього переліку можна включити також трансплантацію органів; використання віртуальної реальності; одностатеві шлюби; доступ до Інтернету тощо. Більшість прав четвертого покоління недостатньо регламентовано на законодавчому рівні [4, 217].

О. Малінова припускає, що «можливо, на обрії п'яте чи шосте покоління прав...». Однак вкрай важливим залишається ще четверте, оскільки в разі його незбереження, незахищеності п'яте та шосте покоління вже зовсім не знадобляться [5, 731].

Отже, концепція поколінь прав людини, запропонована наприкінці 70-рр. ХХ ст., із плином часу не втрачає своєї актуальності. Вона розвивається, змінюється, поповнюється новими поняттями та категоріями. Так, досягнення науки, інтенсивний розвиток новітніх технологій стимулювали появу четвертого покоління прав людини. Очевидно, що подальша еволюція концепції покоління прав людини пов'язана не лише з теоретичною, а й з практичною складовою, зокрема розробкою відповідних нормативно-правових актів.

Список використаної літератури:

1. Аврамова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми / О. Аврамова, О. Жидкова // Право України. – 2010. – №2. – С. 101–107.
2. Ковшик О. Покоління прав людини: поняття та загальна характеристика / О.Ковшик // Правозахисний рух: історія та сучасність: Матеріали Всеукр. студ. наук.-практ. конф. – Полтава, 2014. – С. 162–165.
3. Скакун О. Теорія держави і права: Підручник / О. Скакун. – Харків: Консум, 2001. – 664 с.
4. Барабаш О. Четверте покоління прав людини: загальнотеоретична характеристика [Електронний ресурс] / О. Барабаш // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – 2016. – №837. – С. 213–217. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_36
5. Тиріна М. Покоління прав людини: проблеми сучасної класифікації / М. Тиріна // Держава і право. – 2011. – Вип. 52. – С. 728–732.

Науковий керівник: к.і.н., доцент Коваль Т. В.